

the 1990s, the number of people with a diagnosis of schizophrenia has increased in many countries (1).

There is a growing awareness of the need to improve the quality of life of people with schizophrenia. This has led to a focus on the development of psychosocial interventions, which aim to help people with schizophrenia to live more independently and to participate more fully in society (2).

One of the most common psychosocial interventions is cognitive behavioural therapy (CBT). CBT is a form of therapy that helps people to change their thoughts and behaviours. It is based on the idea that our thoughts, feelings and behaviours are all interconnected and can influence each other. CBT can help people with schizophrenia to manage their symptoms and to improve their quality of life (3).

There is a growing body of evidence to suggest that CBT can be effective for people with schizophrenia. A meta-analysis of 12 randomised controlled trials found that CBT was significantly more effective than control conditions in reducing symptoms of schizophrenia (4). Another meta-analysis found that CBT was significantly more effective than control conditions in improving social functioning in people with schizophrenia (5).

Despite the growing evidence of the effectiveness of CBT, there is still a need to improve the quality of life of people with schizophrenia. This is because many people with schizophrenia still experience significant symptoms and difficulties in living independently. There is a need to develop more effective psychosocial interventions that can help people with schizophrenia to live more independently and to participate more fully in society (6).

One of the most promising areas of research is the development of new psychosocial interventions that are based on the principles of CBT. These interventions are designed to be more effective than traditional CBT and to be more accessible to people with schizophrenia. They are based on the idea that people with schizophrenia can learn to manage their symptoms and to improve their quality of life through the use of self-help techniques (7).

There is a growing body of evidence to suggest that self-help interventions can be effective for people with schizophrenia. A meta-analysis of 12 randomised controlled trials found that self-help interventions were significantly more effective than control conditions in reducing symptoms of schizophrenia (8). Another meta-analysis found that self-help interventions were significantly more effective than control conditions in improving social functioning in people with schizophrenia (9).

Despite the growing evidence of the effectiveness of self-help interventions, there is still a need to improve the quality of life of people with schizophrenia. This is because many people with schizophrenia still experience significant symptoms and difficulties in living independently. There is a need to develop more effective self-help interventions that can help people with schizophrenia to live more independently and to participate more fully in society (10).

One of the most promising areas of research is the development of new self-help interventions that are based on the principles of CBT. These interventions are designed to be more effective than traditional self-help interventions and to be more accessible to people with schizophrenia. They are based on the idea that people with schizophrenia can learn to manage their symptoms and to improve their quality of life through the use of self-help techniques (11).

There is a growing body of evidence to suggest that self-help interventions can be effective for people with schizophrenia. A meta-analysis of 12 randomised controlled trials found that self-help interventions were significantly more effective than control conditions in reducing symptoms of schizophrenia (12). Another meta-analysis found that self-help interventions were significantly more effective than control conditions in improving social functioning in people with schizophrenia (13).



FYODOR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ
Ölü Bir Evden Hatıralar

© 2006 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. BASIM
2996-2013, İstanbul (5 baskı)
© 2016 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM
2016-2024, İstanbul (4 baskı)

Записки из Мёртвого Дома

İletişim Yayınları 1196 • İletişim Klasikleri 33
ISBN-13: 978-975-05-3990-9
© 2026 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 3. BASIM
1. Baskı 2026, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Emrah Serdan
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Edvard Munch, “Gece Gezgini”, 1923-1924
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Ümran Küçükislamoğlu

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41
Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38
CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6
Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI

Ölü Bir Evden Hatıralar

Записки из Мёртвого Дома

RUSÇADAN ÇEVİREN *Ergin Altay*

BARIŞ ÖZKUL'UN ÖNSÖZÜYLE



FYODOR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ doktor bir babanın oğlu olarak, 11 Kasım 1821'de Moskova'da doğdu. Çocukluğunu Moskova'daki Marya Hastanesi'nin bir lojmanında, zorba ve alkolik bir baba ile hasta bir anne arasında geçirdi. Küçük yaştan itibaren edebiyatla ilgilenmeye başladı ve Puşkin, Goethe, Cervantes gibi yazarlarla tanıştı. 1837'de annesini kaybetti ve ertesi yıl St. Petersburg'daki Askerî Mühendislik Okulu'na gönderildi. Babasının ani ve şüpheli ölüm haberini burada aldı. Bu kayıp üzerine bunalıma giren Dostoyevski, 1839 yılında ilk sara nöbetini geçirdi. 1844'te edebiyatla daha yakından ilgilenebilmek için askerlik mesleğinden istifa etti. 1846'da ilk romanı *İnsancıklar* yayımlandı ve edebiyat çevrelerinde büyük ilgiyle karşılandı. Ne var ki ardından gelen çalışmaları *Öteki* (1846), *Ev Sahibesi* (1847), *Beyaz Gece*ler (1848) aynı başarıyı sağlayamadı ve ilk romanında kendisine destek veren ünlü eleştirmen Belinski'nin alaylarına hedef oldu. Aşırı duyarlı ve sınırlı bir kişiliğe sahip olan Dostoyevski bunun üzerine ruhsal çöküntü yaşayarak hastalandı. 1849'da Çar I. Nikola'nın baskıcı yönetimine karşı faaliyetlerinden dolayı tutuklandı ve ölüm cezasına çarptırıldı. İnfazın uygulanmasına dakikalar kala, cezası Sibiryada dört yıl kürek mahkûmiyetine çevrildi. Hapiste okumasına izin verilen tek eser *İncil*'di. Bu süre boyunca etrafını kuşatan ve ezilen kesimi yakından tanıma fırsatı buldu. 1854'te serbest bırakıldıktan sonra Semiapatinsk'te zorunlu kışla hizmetine gönderildi ve subaylığa kadar yükseldi. 1857'de yoksul ve dul Marya Dimitriyevna İsayeva ile kendisine mutluluk getirmeyen bir evlilik yaptı. Edebiyata dönüşü *Amcanın Rüyası* (1859) isimli, mizah öğeleri barındıran Yaşayarak öyküyle oldu. Aynı yıl yayımladığı kısa romanı *Stepançikovo Köyü ve Sakinleri* (1859) de istediği ilgiyi göremedi. 1860'ta tefrika edilen ve toplum dışına itilmiş kişilerin anlatıldığı *Ölü Bir Evden Hatıralar* ile kendini edebiyat çevrelerine tekrar kabul ettirdi. Tolstoy ve Turgenyev'in övdüğü eser Sibiryadaki mahkûmiyetinden derin izler taşıyordu. 1861'de ağabeyiyle birlikte *Vremya* (Zaman) adlı dergiyi çıkarmaya başladı. Bu dergide Batı karşıtı Slavcı düşüncelerini savunduğu tartışma yazıları yayımlandı. Ardından, eleştirmenlerin sert tepkilerine sebep olan fakat okur tarafından beğenile karşılanan *Ezilmiş ve Aşağılanmışlar* yayımlandı. Yoğun çalışma temposu nedeniyle sağlığı bozulan Dostoyevski, doktorunun tavsiyesi üzerine 1862'de hayalini kurduğu Avrupa seyahatine çıktı. Fransa, İngiltere ve İtalya'yı kapsayan bu kısa gezinin ardından, 1863'te Batı kültürünü eleştirdiği *Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları*'ni kaleme aldı. Aynı yıl yayımlanan bir yazı sebebiyle dergisi kapatılınca yeniden mali krize sürüklendi. Maddi sıkıntılarından kurtulma umuduyla Almanya, Wiesbaden'e kumar oynamaya ve bir süredir ilişki yaşadığı Polina Suslova ile buluşmaya gitti. Birkaç yıl sonra yayımladığı *Kumarbaz* bu dönemde yaşadığı büyük yıkımları anlatır. 1864'te Rusya'ya döndükten sonra ağabeyiyle *Epoha* (Çağ) adında yeni bir dergi çıkardı ve *Yeraltından Notlar*'ı burada tefrika etmeye başladı. Aynı yıl karısını ve ağabeyini kaybetti. Bunu izleyen on yıl boyunca, Dostoyevski art arda *Suç ve Ceza* (1866), *Kumarbaz* (1867), *Budala* (1868), *Cinler* (1872), *Delikanlı* (1875) gibi başyapıtlarını kaleme aldı. Sürekli borç baskısı altında yaşayan ve alacaklıları tarafından sıkıştırılan yazar, daha hızlı çalışmak için işe aldığı yirmi yaşındaki sekreteri Anna Grigoriyevna Snitkina'yla, karısının ölümünden üç yıl sonra, 1867'de evlendi. Bu evlilikten doğan kızı üç aylıkken ölüme derin bir sarsıntı yaşadı ve deliliğin eşliğine kadar sürüklendi. Bu dönemde yoksulluk, sara nöbetleri ve kumar tutkusuyla boğuştu. 1874'te solunum yetmezliği tedavisi için bir süreliğine Almanya'ya gitti. 1880'de Puşkin anıtının açılışında konuşma yapmak üzere Moskova'ya davet edildi; konuşması hem halk üzerinde hem de edebiyat çevrelerinde büyük yankı uyandırdı. Yazarlık hayatı boyunca işlediği önemli temaları bir araya getirdiği *Karamazov Kardeşler*'i ölümüne üç ay kala tamamladı. Dostoyevski 9 Şubat 1881'de St. Petersburg'da hayatını kaybetti. Kalabalık bir halk kitlesinin katıldığı cenaze töreninin ardından, Tikhvin Mezarlığı'na defnedildi.

İÇİNDEKİLER

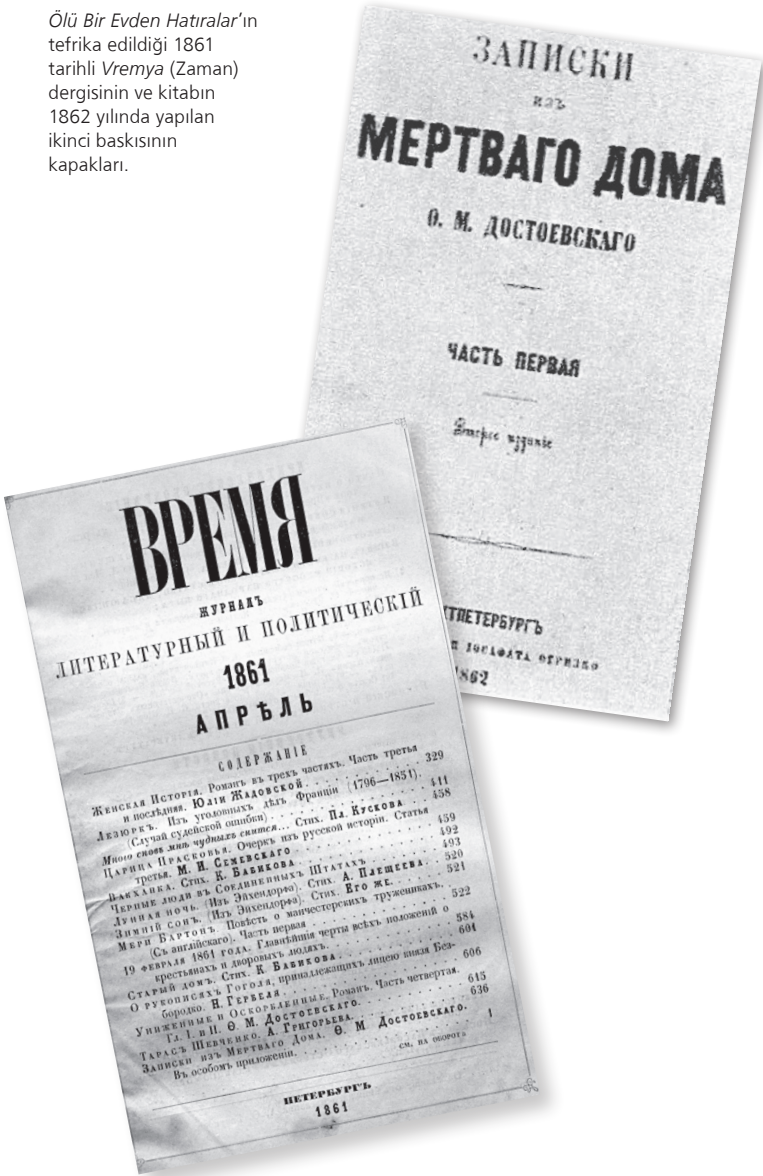
ROMANA DAİR GÖRSELLER.....	7
KRONOLOJİ.....	13
ÖNSÖZ	
PANOPTİKONDAN ÖLÜ EV'E KAPATILMANIN FARKLI BİÇİMLERİ / BARIŞ ÖZKUL.....	27

Ölü Bir Evden Hatıralar

BİRİNCİ BÖLÜM.....	51
<i>Giriş</i>	53
I. <i>Bir Ölü Ev</i>	69
II. <i>İlk İzlenimler</i>	75
III. <i>İlk İzlenimler (devam)</i>	95
IV. <i>İlk İzlenimler (devam)</i>	113

V. İlk Ay	131
VI. İlk Ay (devam)	147
VII. Yeni Tanışmalar. Petrov	163
VIII. Kararlı İnsanlar. Luka	177
IX. İsay Fomiç. Banyo. Bakluşin'in Öyküsü	185
X. Noel Bayramı	203
XI. Gösteri	223
İKİNCİ BÖLÜM	245
I. Hastane	247
II. Hastane (devam)	263
III. Hastane (devam)	279
IV. Akulka'nın Kocası	299
V. Yaz Mevsimi	313
VI. Cezaevi Hayvanları	333
VII. Şikâyetler	347
VIII. Arkadaşlar	367
IX. Bir Firar Olayı	383
X. Cezaevinden Ayrılış	399

Ölü Bir Evden Hatıralar'ın tefrika edildiği 1861 tarihli *Vremya* (Zaman) dergisinin ve kitabın 1862 yılında yapılan ikinci baskısının kapakları.



Ölü Bir Evden Hatıralar

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Sibirya'nın uzak derinliklerinde; bozkırların ortasında, dağların arasında, sık ormanların içinde seyrek olarak, ahşap yapılu, gösterişsiz, iki kiliseli (biri kasabanın içinde, öteki mezarlıkta), nüfusu bini, en çok iki bini geçmeyen küçük kentler çıkar karşınıza. Bunlar kentten çok, Moskova yakınlarında bir köyü andırır. Genelde bu kentler güvenlik görevlileri açısından da, yönetici ve yönetici yardımcıları açısından da oldukça iyi donanımlıdır. Soğuğa karşın, Sibirya'da devlet hizmetinde bulunanlar işlerini genelde son derece sıcak bir ortamda yaparlar. Bu küçük kentlerde sade, tutucu insanlar yaşar. Yaşam biçimleri köklü, sağlam, yüzyıllardır süregelen geleneklere bağlıdır. Haklı olarak Sibiryalı soyluları rolünü oynayan memur takımına doğruya büyüme Sibiryalı, buralıdır ya da yüksek aylık ücretin, iki kat fazla yolluk ödeneğinin ve parlak gelecek umutlarının çekiciliğine kapılıp Rusya'dan, çoğunluğu başkentten, buralara gelenlerdir. Bunlardan yaşam sorunlarını çözmesini becerenler hemen her zaman Sibirya'da kalır, seve seve buraların insanı olurlar. Daha sonra da buraların zengin, tatlı nimetlerinden yararlanmaya başlarlar. Ama ötekilere, yani düşünceleri sığ olanlara, yaşamın sorunlarını çözmeyi beceremeyenlere çok kısa bir zaman sonra Sibiryayı ağır gelmeye başlar; can

sıkıntısıyla sorarlar kendilerine: “Ne diye geldim buralara?” Sabırsızlıkla üç yıllık görev sürelerinin sona ermesini beklemeye koyulurlar, sürenin bitiminde de hemen Rusya’da bir yere atanmaları için uğraşmaya başlarlar; sonra da Sibirya’ya küfürler ederek, oraları alaya alarak elleri boş, geri dönerler. Oysa hakları yoktur buna: Yalnızca devlet görevi açısından değil, daha birçok açıdan da Sibirya’da mutlu olmak olasılığı vardır. İklim harikadır. Burada çok sayıda büyük, zengin, konuksever tüccar, bir hayli de Rus uyruklu olmayan ilginç insanlar vardır. Kızlar çiçek gibidir, son derece de temiz, dürüsttürler. Avlanacak kuşlar sokaklarda uçuşup durur, avcıları sanki kendileri arar gibidir. Şampanya su gibi akar. Havyar nefistir. Ekin bazı yerlerde bire on beş verir... Genelde toprak cömerttir. Yeter ki kullanmasını bilin. Sibirya’da insanlar onu kullanmasını biliyorlar.

Bu neşe dolu, mutlu küçük kentlerden birinde (çok cana yakın insanların yaşadığı küçük bir yerdi burası, anısı yüreğimde silinmez izler bırakmıştır) evet, bu küçük kentlerden birinde Aleksandr Petroviç Garyançikov’la tanıştım. Rusya’da doğmuştu Garyançikov. Toprak sahibi soylu bir ailedendi. Karısını öldürme suçuyla ikinci dereceden kürek mahkûmu olarak Sibirya’ya sürgün edilmişti. Mahkemenin verdiği on yıllık sürgün cezasının bitiminde K. kentine yerleşmişti. Orada sessiz, sakin bir yaşam sürüyordu. Aslında yasal olarak kent dışında bir köyde oturması gerekiyordu ama, geçimini bir ölçüde kentte çocuklara ders vererek sağladığı için oraya yerleşmişti. Sibirya’da, buraya sürgün gelmiş, sonra burada yerleşmiş çok öğretmen vardır. Hiç kimse çocuklarının eğitimini onlara teslim etmekten çekinmez. Daha çok Fransızca dersleri verirler. Fransızca bizde toplum içinde yükselmek için son derece önemlidir. Oysa bu öğretmenler olmasa, Sibirya’nın bu uzak köşelerinde insanların Fransızcanın varlığından haberleri olmazdı. Aleksandr Petroviç’le ilk kez eski devlet memuru, saygıdeğer, konuksever İvan İvanoviç Gvozdikov’un evinde karşılaştım. İvan İvanoviç’in çeşitli yaşlarda, gelecekleri parlak beş kızı vardı. Aleksandr Petroviç ders başına otuz gümüş kapikten haftada dört

kez ders veriyordu onlara. Onun dış görünüşü ilgimi çekiyordu. Son derece solgun yüzlü, zayıf biriydi. Yaşlı sayılmazdı. Otuz beş yaşlarında olmalıydı. Ufak tefek, çelimsizdi. Her zaman temiz, bir Avrupalı gibi giyinirdi. Onunla bir konuda konuşacak olduğunuzda yüzünüze gözlerini kırpmadan büyük bir dikkatle bakar, ağzınızdan çıkan her sözcüğü, anlamını iyice kavramaya çalışıyormuş gibi, sorduğunuz soruyla ona bir görev veriyormuş ya da onun bir sırrını anlamaya çalışıyormuşsunuz gibi son derece kibarca, dikkatle dinler, daha sonra kısa ve anlaşılır bir yanıt verirdi size, ama size yanıt verirken ağzından çıkan sözcüğü öylesine ölçer biçerde ki, birden rahatsız olurdunuz ve sonunda konuşmanın nihayet bittiğine kendiniz de sevinirdiniz. O gün İvan İvanoviç'e onunla ilgili sorular sormuştum. Garyançikov'un kusursuz, dürüst bir yaşamı olduğunu, yoksa kızlarına ders vermesi için onu görevlendirmeyeceğini; onun içine kapanık biri olduğunu, insanlardan uzak durduğunu, çok bilgili olduğunu, çok okuduğunu, bunun yanında oldukça az konuştuğunu, onunla sohbet etmenin son derece güç olduğunu öğrenmiştim. Kimileri onun düpedüz deli olduğunu iddia ediyordu. Oysa aynı kişiler bunun onun için gerçekte önemli bir eksiklik olmadığını, kentin ileri gelenlerinden birçok kişinin, ileride üst makamlara dilekçe yazmalarına yardımcı olur vb. düşüncesiyle Aleksandr Petroviç'i hoş tuttuklarını da söylerlerdi. Çoğu kimse, Rusya'da onun durumları iyi (o kadar iyi olmasa bile, orta halli) akrabalarının olabileceğini düşünüyordu. Ama herkes, o buraya sürgün geldiğinde onlarla her çeşit ilişkisini kestiğini de biliyordu. Sözün kısası, kendi kendini cezalandırıyordu. Öte yandan, kentte herkes onun evliliğinin daha birinci yılında öfkelenip karısını öldürdüğünü, sonra gidip teslim olduğunu (cezasının hafifletilmesinde bunun büyük etkisi olmuştu) da biliyordu. Bu tür cinayet işleyenler her zaman kader kurbanı olarak görülür. Acırlar onlara. Ne var ki, her şeye karşın, bu garip adam insanlardan sürekli kaçıyor, insan arasına ancak ders vermek için giriyordu.

Başlangıçta özel bir ilgi göstermemiştim ona, ama nedendir bilmem, yavaş yavaş o yaklaşmaya başlamıştı bana. Sanki gi-

zemli bir şeyler vardı onda. Kendisiyle konuşmak neredeyse olanaksızdı. Kuşkusuz, sorularımı her zaman yanıtlıyordu, hem de bunu kendisinin en önemli sorumluluğu olduğunu düşünüyormuş gibi yapıyordu. Ne var ki, verdiği yanıtlardan sonra ona başka sorular sormak sanki ağır geliyordu bana. Evet, bu tür konuşmalarımızdan sonra yüzünde bir acı anlatımı ile bitkinlik anlatımı beliriyordu. Anımsıyorum, hoş bir yaz günü İvan İvanoviç'in evinden birlikte çıkmış, yürüyorduk. Birden, birer sigara içmek için onu evime davet etmek geldi içimden. O anda yüzünde beliren dehşeti anlatamam. Ne diyeceğini şaşırı, anlaşılmaz bir şeyler mırıldanmaya başladı, sonra birden öfkeyle baktı yüzüme, geri dönüp koşarak uzaklaştı yanımdan. Şaşırp kalmıştım. O günden sonra her karşılaşmamızda gözlerinde sanki bir korkuyla bakmaya başladı bana. Ama ben direndim: Bir şey ona çekiyordu beni. Bir ay sonra bir gün kalktım kendim gittim evine. Kuşkusuz, aptalca, anlamsız bir şeydi bu yaptığım. Kentin bir ucunda, dükkân sahibi yaşlı bir kadının evinde kalıyordu. Yaşlı kadının verimli bir kızı vardı. Bu kızın da evlilik dışı on yaşında, çok tatlı, cıvıl cıvıl bir kızı. Ben odasına girdiğimde Aleksandr Petroviç bu küçük kızı yanına oturtmuş, ona okuma öğretiyordu. Beni görünce, onu suçüstü yakalamışım gibi telaşlanmıştı. Ne yapacağını şaşırmış, birden ayağa fırlamış, gözlerimin içine bakmaya başlamıştı. Sonunda o da ben de oturduk. Her bakışımı, her birinde özellikle gizli bir anlam arıyormuş gibi dikkatle izliyordu. Delilik derecesinde kuşkucu bir insan olduğunu anlamakta gecikmemiştim. Nefretle bakıyordu yüzüme. Sanki şöyle soruyordu bana: "Hemen gidecek misin buradan?" Kentimizde, o günlerde olan bitenden söz etmeye başladım. O ağzını açıp bir şey söylemiyor, kötü kötü gülümsüyordu. Sonunda, onun kentte herkesin bildiği yeniliklerden habersiz olduğunu, dahası, ne olup bittiğini öğrenmek bile istemediğini, bunlarla ilgilenmediğini anlamıştım. Sonra yöremizden, ihtiyaçlarından söz etmeye başladım. Hiç sesini çıkarmadan dinliyordu beni. Gözlerimin içine öylesine tuhaf bakıyordu ki, sonunda konuşmaktan sıkılmaya başlamıştım. Bununla birlik-

te, postadan yeni aldığım, koltuğumun altındaki yeni kitaplarla, dergilerimle etkilemeyi başardım onu. Daha kapakları açılmamış kitaplarımla dergilerimi uzattım ona. Tutku dolu bakışlarla şöyle bir göz attı ama sonra birden düşüncesini değiştirdi, boş zamanı olmadığını söyleyerek bana geri uzattı. Sonunda vedalaştım onunla, sokağa çıkınca yüreğimin üzerinden dayanılmaz bir ağırlığın kalktığını hissettim. Kendimden utanıyordum. En büyük amacı tüm dünyadan olabildiğince uzaklaşmak olan bir insanın üzerine üzerine gitmekle büyük bir aptallık ettiğimi düşünüyordum. Ama olmuştu bir kere... Anımsıyorum, odasında hiç kitap dikkatimi çekmemişti. Demek onun çok okuduğunu söyleyenler yanılıyorlardı. Ne var ki, iki kez gece geç vakit evinin yakınından arabayla geçerken odasının penceresinde ışık görmüştüm. Sabahlara kadar oturup ne yapıyor olabilirdi? Yazıyor muydu yoksa? Eğer öyleyse, ne yazıyordu?

Koşullar kentimizden üç ay ayrılmamı gerektirmişti. Neredeyse kışın kente döndüğümde Aleksandr Petroviç'in sonbaharda öldüğünü, yapayalnız öldüğünü, bir kez bile doktor çağırmadığını öğrendim. Kentte hemen herkes unutmuştu onu. Evi bomboş duruyordu. Hemen gidip ev sahibi yaşlı kadınla tanıştım. Kiracısının geceleri sabahlara kadar ne yaptığını, bir şeyler yazıp yazmadığını ondan öğrenebilirim diye düşünüyordum. Yirmi kapık karşılığında Aleksandr Petroviç'ten kalma bir sepet kâğıt getirdi bana. İhtiyar kadın iki defteri daha önce kâğıt olarak kullandığını itiraf etti. Asık suratlı, ağzından doğru dürüst bir şey alınamayacak, konuşmayı sevmeyen bir kadındı. Kiracısıyla ilgili, önemli bir şey söyleyemedi bana. Anlattığına göre, Aleksandr Petroviç hemen hiçbir zaman hiçbir şey yapmamış, aylarca bir kitap açıp okumamış, eline kalem de almamış. Buna karşılık geceleri sabahlara kadar odasında bir köşeden ötekine dolaşıp durmuş, hep düşünürmüş, bazen de kendi kendine konuşmuş; ama kız torunu Katya ile (özellikle onun adının Katya olduğunu öğrendikten sonra) çok yakından ilgilenirmiş; her Azize Katerina gününde kiliseye gider, birinin ruhu için dua okutmuş. Konuklara

tahammülü yokmuş; evden yalnızca çocuklara ders vermek için çıkarmış; haftada bir kez odasını şöyle üzerinden toparlamak için gelen yaşlı kadına bile ters ters bakarmış. Kiracısı olduğu kişi üç yıl boyunca tek sözcük konuşmamış onunla. Katya'ya, öğretmenini anımsayıp anımsamadığını sordum. Kızcağız sessiz sessiz baktı yüzüme, yüzünü duvara dönüp ağlamaya başladı. Bu adam hiç değilse bir kişiye sevdirebilmişti kendini.

Aleksandr Petroviç'in kâğıtlarını alıp evime götürdüm. Onları düzene koymak için bir gün uğraştım. Kâğıtların dörtte üçü önemsiz, boş şeylerdi: Öğrencilerin yazı çalışmaları falan. Ama aralarında ince el yazısıyla yazılmış, ama tamamlanmamış, belki de bir kenara atılmış, yazarınca unutulup gitmiş oldukça kalın bir defter buldum. Bu defterde Aleksandr Petroviç'in, düzensiz de olsa, on yıllık kürek mahkûmiyetinin öyküsü vardı. Bazı yerlerde bu öykü bambaşka bir öyküyle, (araya düzensiz, hastalıklı bir biçimde, bir zorunlulukmuş gibi giren) tuhaf, korkunç birtakım anılarla kesiliyordu. Birkaç kez okudum bu parçaları ve onların bir delilik anında yazılmış olduklarına neredeyse kesinlikle inandım. Ama bu kürek mahkûmiyeti günlüğü "Ölü Evden Sahneler" (notlarının bir yerinde böyle adlandırılıyordu günlüğünü) ilgimi çekmişti. Bugüne kadar bilinmedik yepyeni bir dünya, bazı gerçeklerin tuhaflığı, orada yok olan insanlarla ilgili bazı özel gözlemler ilgimi çekmişti. Birçok bölümünü ilgiyle okudum. Kuşkusuz, yanılmış olabilirim. Denemek için önce iki-üç başlığımı seçeceğim, varsın okuyanlar karar versin...